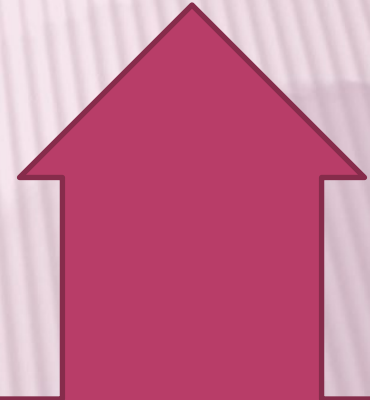
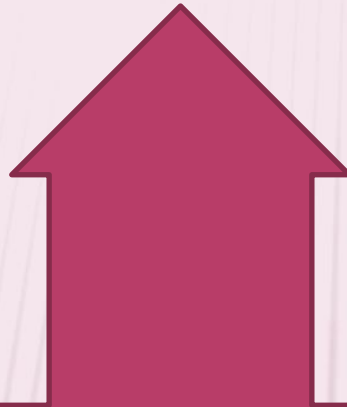
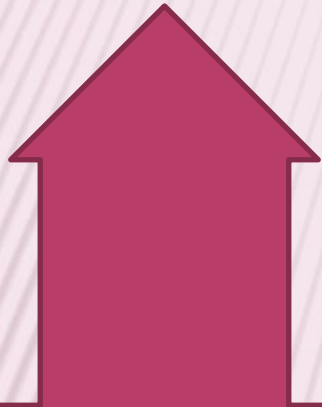

ВИДИ ПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ

- СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ
 - з підрядними з'ясувальними
 - з підрядними означальними
 - з підрядними обставинними
-

Підрядне речення в складнопідрядному з підрядним з'ясувальним відповідає на питання всіх відмінків і відноситься до дієслова в головному реченні: Я вважаю, що на сьогодні матеріалом кінематографії повинен бути день сьогоднішній і день завтрашній (О. Довженко).

Складнопідрядним означальним реченням називають таку синтаксичну одиницю, у якій підрядна частина виражає ознаку предмета, що названий чи вказаний у головній частині. Наприклад: Благословен той день і час, коли послалась килимами земля, яку сходив Тарас малими босими ногами (М. Рильський).

Підрядними обставинними називаються речення, що вказують, як, за яких обставин відбувається дія в головному реченні, і відповідають на питання де? куди? коли? як? чому? за якої умови? тощо. Підрядна частина в таких складних реченнях виступає щодо головної в ролі обставини або уточнює обставину в головній частині.

**ЗАЛЕЖНО ВІД ВИДУ ОБСТАВИНИ, ЯКУ ЗАМІНЮЄ
АБО УТОЧНЮЄ ПІДРЯДНА ЧАСТИНА, ПІДРЯДНІ
ОБСТАВИННІ ПОДІЛЯЮТЬ НА ПІДРЯДНІ ЧАСУ,
МІСЦЯ,
ПРИЧИНИ,
СПОСОБУ Й СТУПЕНЯ ДІЇ,
ПОРІВНЯЛЬНІ, УМОВИ,
ДОПУСТУ,
МЕТИ.**

ЗАПАМ'ЯТАЙМО

ПІДРЯДНЕ СПОСОБУ ДІЇ ВКАЗУЄ НА ОБСТАВИНУ, ХАРАКТЕР ДІЇ В ГОЛОВНОМУ РЕЧЕННІ. ВІДПОВІДАЄ НА ПИТАННЯ ЯК? ЯКИМ СПОСОБОМ? ЯКИМ ЧИНОМ?

ОТАК БУВАЄ НА ПОЧАТКУ ТРАВНЯ, (ЯК?) ЩО СОНЦЕ ГРІЄ, ТА НЕДУЖЕ (П. ТИЧИНА).

ДО ГОЛОВНОГО РЕЧЕННЯ ПРИЄДНУЄТЬСЯ ЗА ДОПОМОГОЮ СПОЛУЧНОГО СЛОВА ЯК І СПОЛУЧНИКІВ ЯК, ЩО, ЩОБ, МОВ, НАЧЕ, НЕНАЧЕ, НЕМОВБИ, НІБИ, НІЖ.

У ГОЛОВНОМУ РЕЧЕННІ МОЖЕ ВЖИВАТИСЯ ВКАЗІВНЕ СЛОВО ТАК.

ЗАПАМ'ЯТАЙМО

ПІДРЯДНЕ МІРИ І СТУПЕНЯ ВКАЗУЄ НА МІРУ ЧИ СТУПІНЬ ВИЯВУ ДІЇ ГОЛОВНОГО РЕЧЕННЯ АБО НА СТУПІНЬ ВИЯВУ ОЗНАКИ, ВИРАЖЕНОЇ ПРИКМЕТНИКОМ, ПРИСЛІВНИКОМ АБО ІМЕННИКОМ У ГОЛОВНОМУ РЕЧЕННІ. ВІДПОВІДАЄ НА ПИТАННЯ НАСКІЛЬКИ? ЯКОЮ МІРОЮ?

СОНЦЕ ТАК СВІТИТЬ ЛАСКАВО, (ЯКОЮ МІРОЮ?) ЩО АЖ КАМІННЯ СМІЄТЬСЯ (М. КОЦЮБИНСЬКИЙ). І РОСТИ, І ДІЯТИ НАМ ТРЕБА ТАК (ЯК? ЯКОЮ МІРОЮ?), ЩОБ АЖ ГРИМІЛО З КРАЮ В КРАЙ (П. ТИЧИНА). ВИГОСТРЮ, ВИТОЧУ ЗБРОЮ ІСКРИСТУ, (НАСКІЛЬКИ?) СКІЛЬКИ ДОСТАНЕ СНАГИ МЕНІ Й ХИСТУ (ЛЕСЯ УКРАЇНКА).

ПОЄДНУЄТЬСЯ З ГОЛОВНИМ РЕЧЕННЯМ СПОЛУЧНИКАМИ ТА СПОЛУЧНИМИ СЛОВАМИ ЩО, ЩО АЖ, СКІЛЬКИ, НАСКІЛЬКИ, ЯК, НАЧЕ, МОВБИ, НЕМОВБИ, НІБИ, ЩОБ. У ГОЛОВНОМУ РЕЧЕННІ ЇМ ВІДПОВІДАЮТЬ ВКАЗІВНІ СЛОВА ТАК, ТАКИЙ, ТАКА, ТАКЕ, СТІЛЬКИ, НАСТІЛЬКИ.

ПІДРЯДНЕ РЕЧЕННЯ МІРИ І СТУПЕНЯ НАЙЧАСТІШЕ СТОІТЬ ПІСЛЯ ГОЛОВНОГО.

Запам'ятаймо

Підрядне речення умови виражає умову, за якої можлива дія в головному реченні. Підрядне умови відповідає на питання за якої умови?

Як одступиш од грамоти на аршин, то вона од тебе на сажень (за якої умови?)
(Народна творчість).

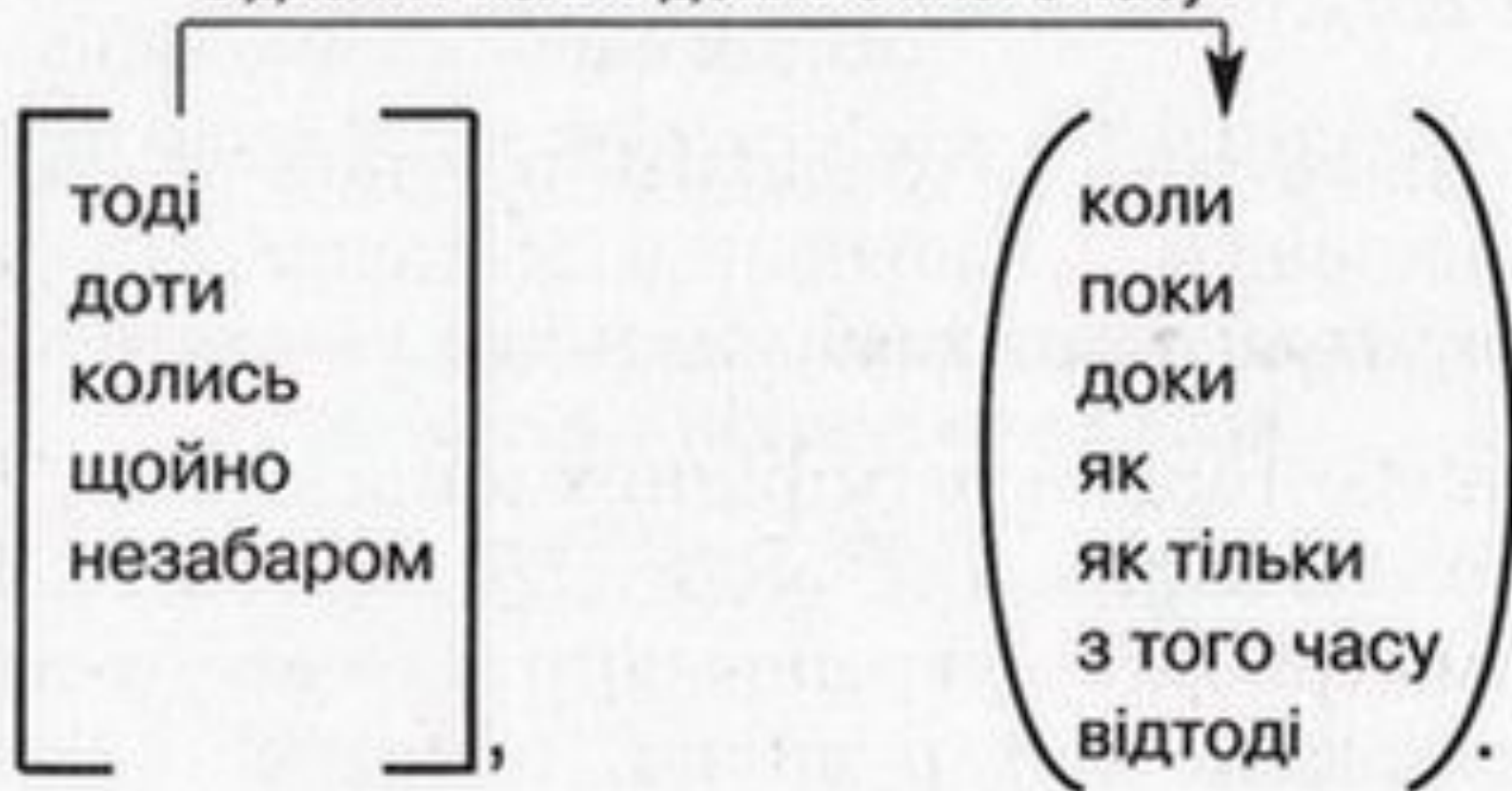
До головного речення підрядне умови приєднується за допомогою сполучників якби, якщо (б), коли (б), аби, раз, як тільки.

Схематичне зображення складнопідрядного речення з підрядним умови

Схематичне зображення складнопідрядного речення з підрядним часу

відколи? коли? доки? з якого часу?

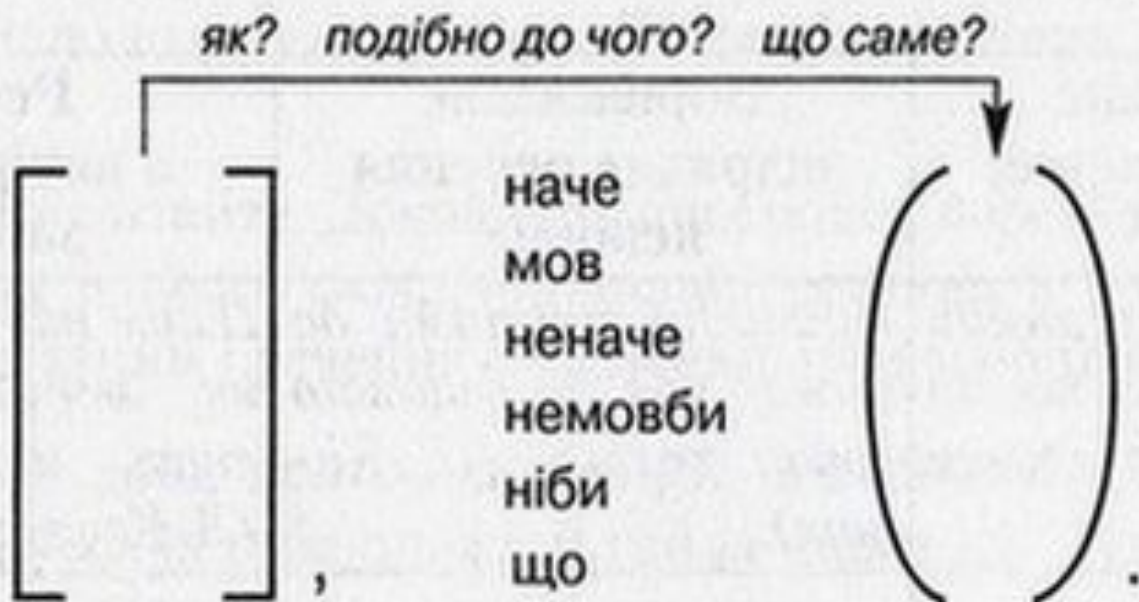
Запам'ятаймо

Порівняльне підрядне речення уточнює, пояснює дію головного речення за допомогою порівняння. Підрядне порівняльне відповідає на питання як? подібно до чого? як саме?

Над голубими вітряками плив журавлиний караван, (як?) неначе кликав у дорогу (В. Сосюра).

Підрядне порівняльне приєднується до головної частини за допомогою сполучників як, наче, неначе, ніби, нібито, мов, немов, що. Підрядне порівняльне може займати будь-яку позицію щодо головного.

Схематичне зображення складнопідрядного речення з підрядним порівняльним

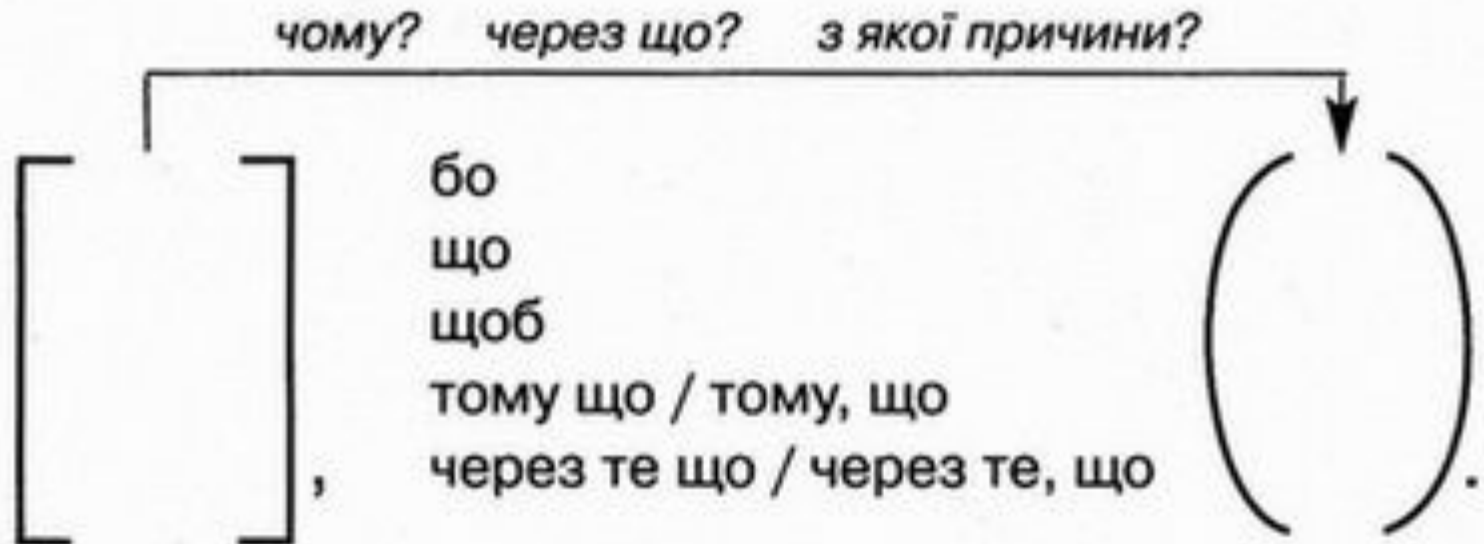
Запам'ятаймо

Підрядне речення причини вказує на причину дії, про яку йдеться в головному реченні. Підрядне причини відповідає на питання чому, через що, з якої причини?

Жодна зірка не блиснула, (чому?) бо десь високо вгорі висіла непрониклива ковдра з чорної вовни (О. Донченко).

До головного речення підрядне причини приєднується за допомогою сполучників бо, що, щоб, тому що, через те що, завдяки тому що, у зв'язку з тим що, на тій підставі що, з того приводу що, оскільки.

Схематичне зображення складнопідрядного речення з підрядним причини

Запам'ятаймо

Підрядне речення мети вказує на мету дії головного речення.

Підрядне мети відповідає на питання для чого? з якою метою? нащо?

Учителєві потрібні роки й роки, (для чого?) щоб дбайливо покладені в родючу землю зерна дали перші паростки (В. Сухомлинський).

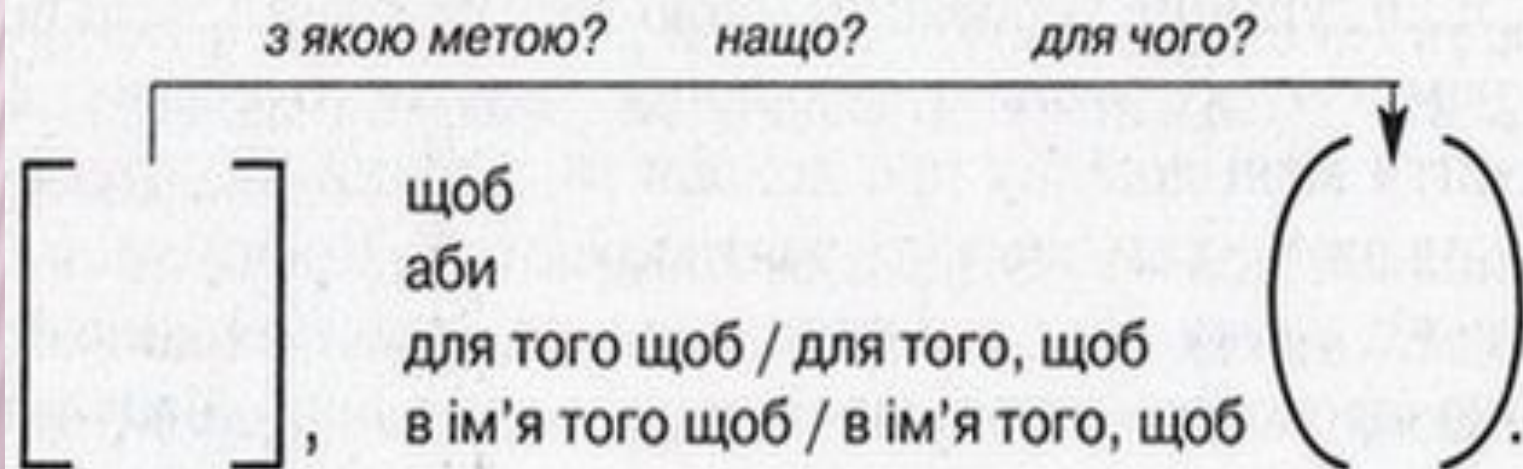
До головного речення підрядне мети приєднується за допомогою сполучників щоб, аби, для того щоб, в ім'я того щоб.

У складнопідрядних реченнях з підрядними мети складений сполучник може писатися розчленовано (кома ставиться перед що) і нерозчленовано.

Порівняйте: Я шукав тебе для того, (для чого?) щоб вибачитися. — Я шукав тебе, (з якою метою?) для того щоб вибачитися.

Підрядне мети може займати будь-яку позицію щодо головного речення.

Схематичне зображення складнопідрядного речення з підрядним мети

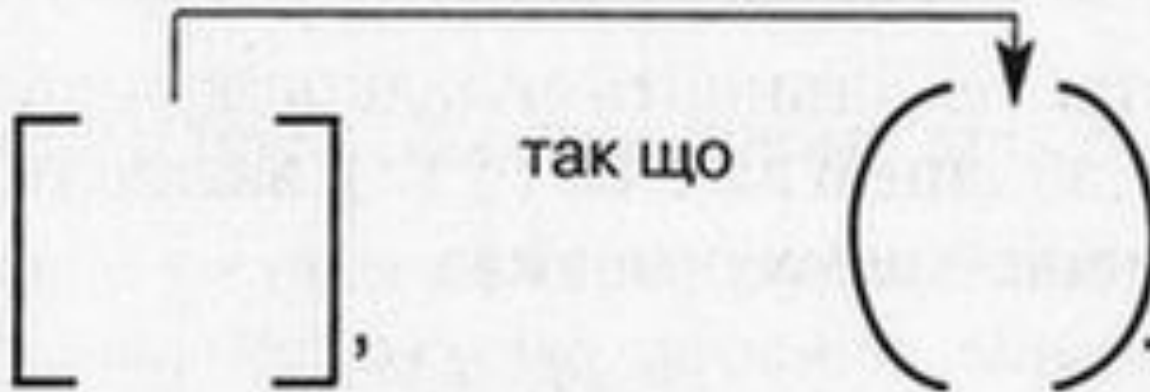
Запам'ятаймо

Підрядне речення наслідкове вказує на наслідок дії, про яку йдеться в головному реченні. До наслідкового підрядного не можна поставити питання. Складнопідрядне наслідку завжди стоїть після головного речення. Підрядне наслідкове пояснює головне речення в цілому і з'єднується з ним складеним сполучником так що. Сполучник не членується й належить до підрядної частини.

Теплий туман слався по полю і наливав балку по самі вінця, так що дерева потопали в ньому (М. Коцюбинський)

Схематичне зображення складнопідрядного речення з підрядним наслідковим

підрядна частина виражає наслідок

Запам'ятаймо

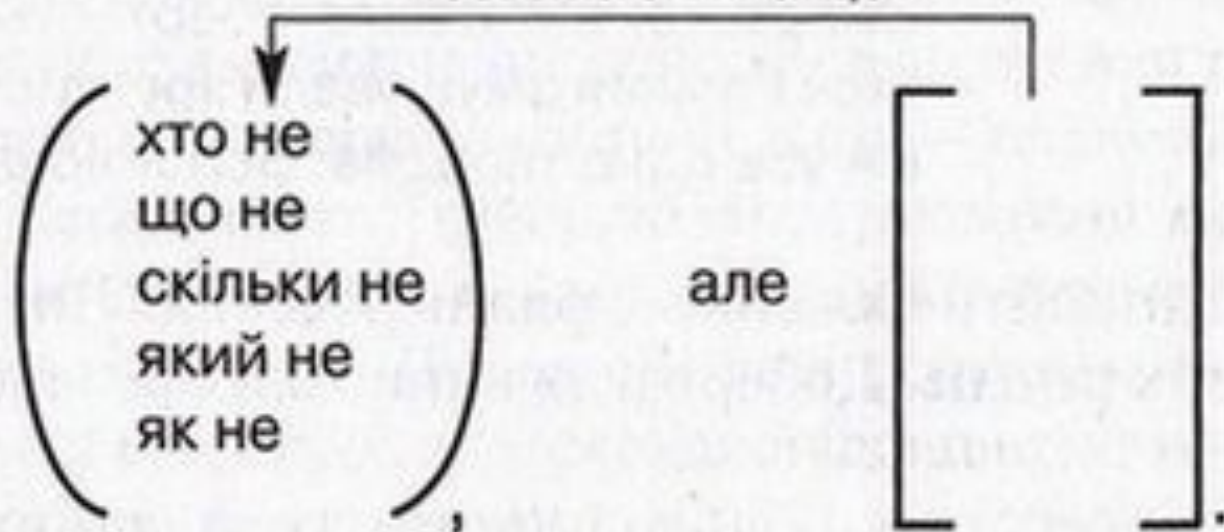
Підрядне речення допустове вказує на те, всупереч чому відбувається дія в головному реченні. Підрядне допустове відповідає на питання незважаючи на що? Підрядне допустове може займати будь-яку позицію щодо головного:

Хоч було тільки надвечір, а над зеленими верхівками присмерки вже згасли зовсім (незважаючи на що?) (Петро Панч). Хоч трохи й пізно, а лягла зима (незважаючи на що?) (М. Рильський). Вони (квіти) веселі, (незважаючи на що?), дарма що не пахнуть (А. Дімаров). Хто тільки не пробував рух пісків цих зупинити, але нічого не виходило (незважаючи на що?) (О. Гончар).

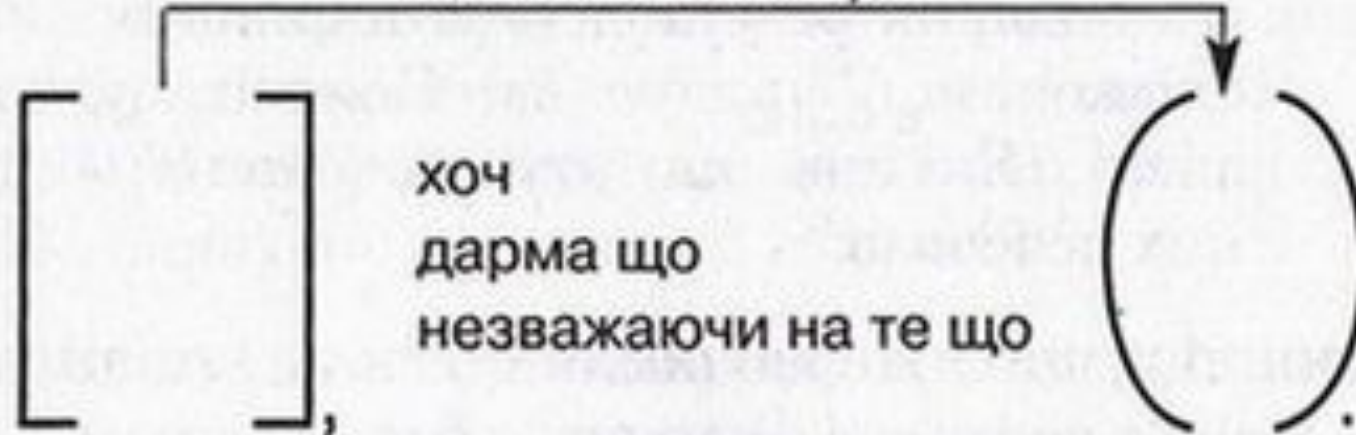
До головного речення підрядне допустове приєднується за допомогою сполучників хоч, дарма що, хай, хіба що, незважаючи на те що. Сполучними словами можуть виступати і займенники чи прислівники з часткою не: хто не, що не, який не, як не, скільки не. У складених сполучниках дарма що, незважаючи на те що кома може ставитися перед що або перед усім сполучником.

Схематичні зображення складнопідрядного речення з підрядним допустовим

незважаючи на що?

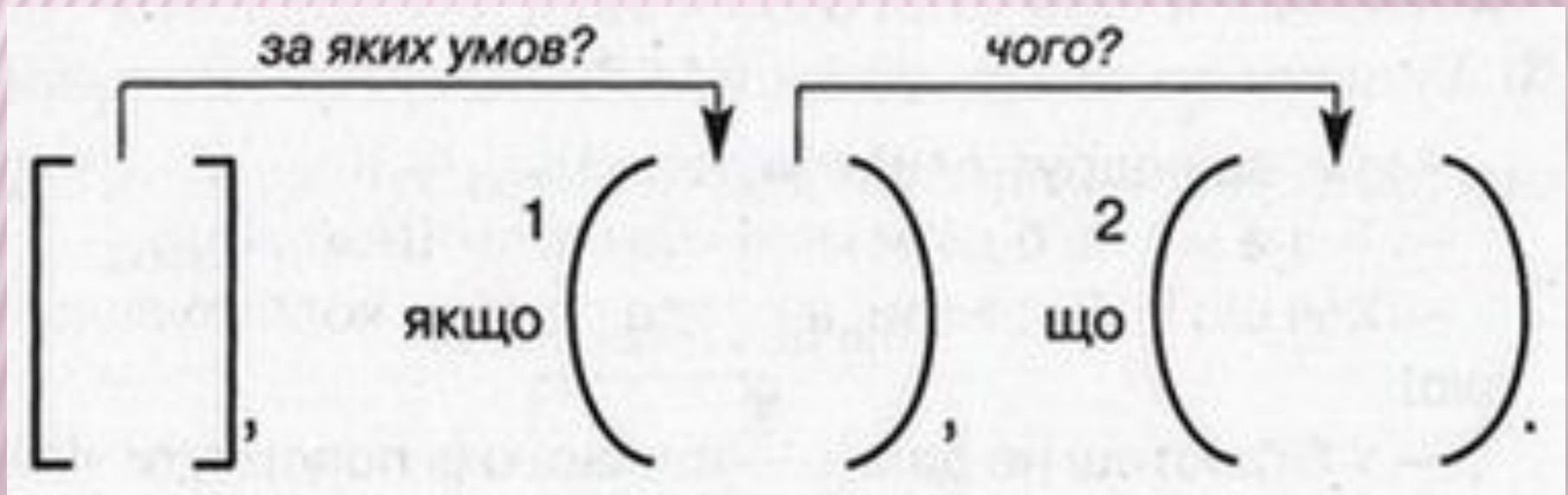
незважаючи на що?

СКЛАДНОПІДРЯДНЕ РЕЧЕННЯ З КІЛЬКОМА ПІДРЯДНИМИ

Запам'ятаймо

Складнопідрядне речення з кількома підрядними — це речення, до складу якого входять два і більше підрядних: Це ненормально, якщо чоловік, живучи в Україні, боїться того, що він українець (Б. Олійник).

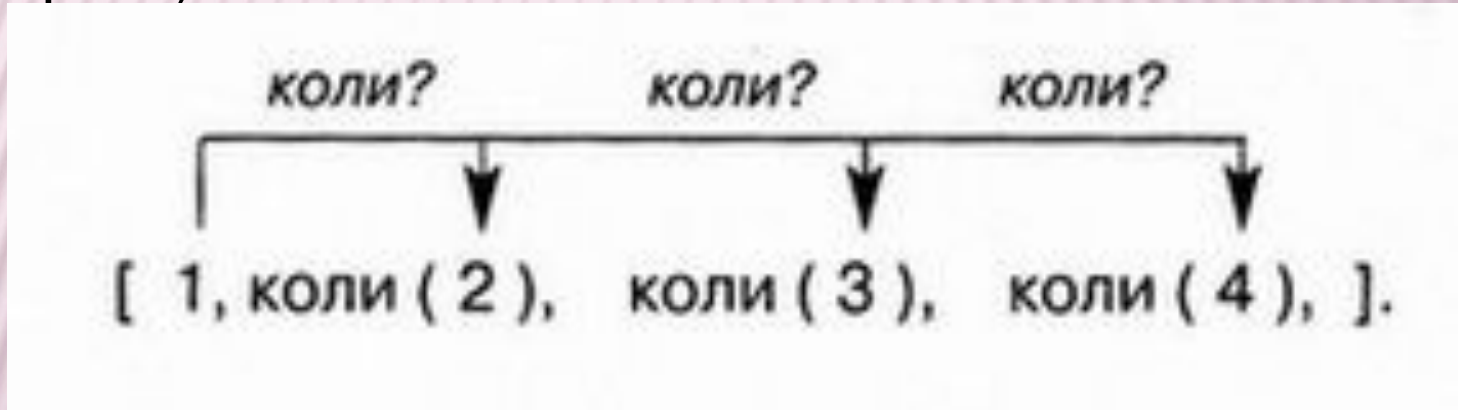
ЗАПАМ'ЯТАЙМО

СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ З КІЛЬКОМА ПІДРЯДНИМИ ЗАЛЕЖНО ВІД ВИДУ ПІДРЯДНОСТІ ПОДІЛЯЮТЬСЯ НА:

- СКЛАДНОПІДРЯДНІ З ОДНОРІДНОЮ ПІДРЯДНІСТЮ;
- СКЛАДНОПІДРЯДНІ З НЕОДНОРІДНОЮ ПІДРЯДНІСТЮ;
- СКЛАДНОПІДРЯДНІ З ПОСЛІДОВНОЮ ПІДРЯДНІСТЮ;
- СКЛАДНОПІДРЯДНІ ЗМІШАНОГО ТИПУ.

У складнопідрядному реченні з однорідною підрядністю всі підрядні одного виду (відповідають на одне питання) залежать від того самого члена в головному реченні або від усього головного речення:

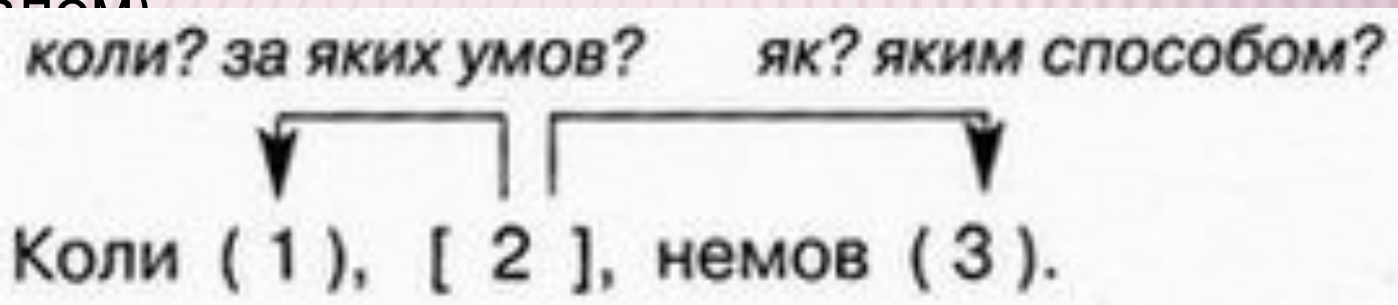
Сьогодні, коли світ так збіднів на найкращі людські цінності й почуття (2), коли люди потребують розуміння та співчуття (3), коли людські взаємини, побудовані на довірі, любові та милосерді, перебувають перед загрозою (4), ідіть до людей (1) (Матір Тереза).

Усі три підрядних речення (2, 3, 4) є підрядними часу і залежать від усього головного речення Сьогодні ідіть до людей (1)

Запам'ятаймо

У складнопідрядному реченні з неоднорідною підрядністю підрядні речення залежать від різних членів головного або по-різному характеризують його (відповідають на різні питання): Коли повітря ставало по-материнському м'яким та лагідним (1), то барвінок зацвітав так (2), немов дитячі очі землі дивилися на тебе довірливо (3) (За Є. Гуцалом)

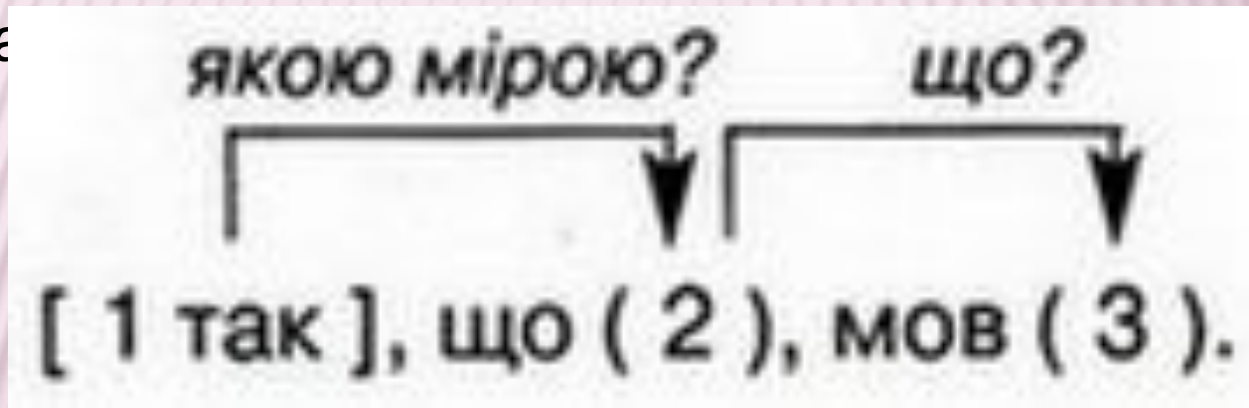

Підрядне (1) є підрядним умови, що поєднує в собі також значення часу, а підрядне (3) є підрядним способу дії із значенням порівняння. Обидва підрядні характеризують присудок зацвітав у головному реченні (2).

Запам'ятаймо

У складнопідрядному реченні з послідовною підрядністю перше підрядне залежить від головного, друге — від першого підрядного, третє — від другого і так далі.

Сніг на верхів 'ях узгір 'я блищить так яскраво (1), що видається не раз (2), мов займаються раптом вогні вартові (3) (Леся Українка)

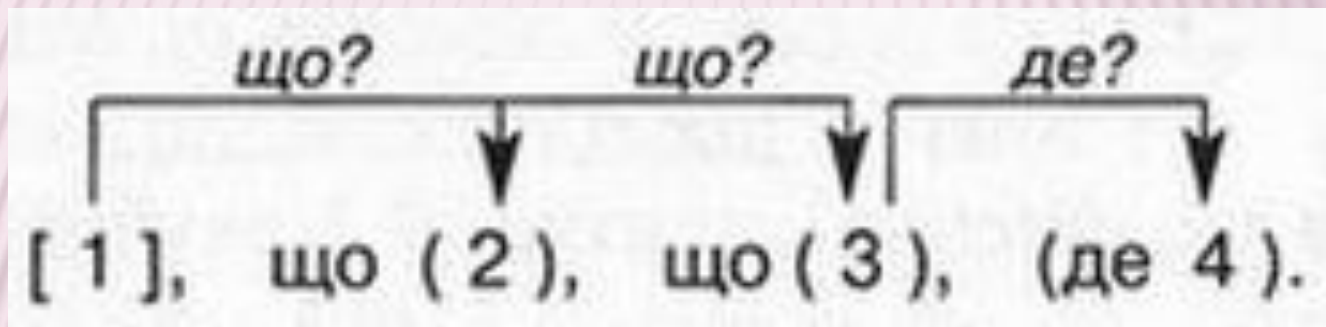

Підрядне (2) є підрядним міри і ступеня й залежить від головного речення (1), а підрядне (3) є підрядним з'ясувальним і пояснює головний член у реченні (2).

Запам'ятаймо

Поєднання різних видів підрядності називають комбінованою підрядністю, а речення з такими підрядними — складнопідрядним змішаного типу:

Дим перемішується з пахощами яблук і нагадує мені, що це минає серпень, що сонце заходить зовсім не там, де заходило в червні (В. Думанський).

Підрядні з'ясувальні речення (2) і (3) залежать від головного (1) і зв'язані однорідною підрядністю, а речення (4) є підрядним місця і залежить від речення (3).